

KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK TELEVİZYONUN HABER VERME İŞLEVİ: KANAL D ÜZERİNDEN İDEOLOJİK SÖYLEM ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Mihrali KÖSELİÖREN

Muş Alparslan Üniversitesi İletişim Fakültesi, m.koselioren@alparslan.edu.tr

ORCID:0000-0001-7796-5634

ÖZET

Gündelik hayat içerisinde bireyler her gün haber değeri taşıyan binlerce olayla karşılaşmaktadır. Ancak bu olayların çok azını haber bültenlerinde görmektedir. Bu durumun oluşmasında olayların niceliksel ve yapısal özelliklerinin yanı sıra kitle iletişim araçlarının yayın politikalarında etkili olmaktadır. Bu yüzden kitle iletişim araçlarının yapısına göre haber verme işlevi değişikliğe uğramaktadır. Haberde yaşanan değişimin en önemli göstergelerinden biri de söylem ve dil olmaktadır. Özellikle ideolojik bir yapı taşıyan söylem toplumsal olaylarda, kitlesel hareketler ve şiddet olaylarında daha görünür hale gelmektedir. Bu bağlamda Manisa'nın Soma ilçesinde meydana gelen maden kazasının en fazla reytinge sahip olan *Kanal D Ana Habere* yansımaları 13-19 Mayıs 2014 tarihleri arasında Van Dijk'ın eleştirel söylem analiziyle çözümlenmiş ve haberde nasıl bir ideolojik söylemin ortaya konulduğu açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda iktidarın ve muhalefet kurumlarının oluşturulan söylemin ana aktörü haline geldiği görülürken kazanın ilerleyen zamanlarında haberde magazinleşme öğelerinin arttığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri, Televizyon, Haber, Söylem Analizi

ABSTRACT

In daily life, individuals encounter thousands of newsworthy events every day. However, he sees very few of these incidents in news reports. In addition to the quantitative and structural characteristics of the events, the broadcasting policies of the mass media are effective in the formation of this situation. Therefore, the function of informing changes according to the structure of the mass media. One of the most important indicators of the change in the news is the discourse and language. In particular, the discourse, which has an ideological structure, becomes more visible in social events, mass movements and violent events. In this context, the reflections of the mining accident that occurred in the Soma district of Manisa on Kanal D Main News, which has the highest rating, were analyzed between 13-19 May 2014 with van Dijk's

critical discourse analysis and it was tried to reveal what kind of ideological discourse was revealed in the news. As a result of the study, it is seen that the government and opposition institutions have become the main actors of the discourse created, while it is seen that the tabloidization elements in the news have increased in the later stages of the accident.

Keywords: Functions of Mass Media, Television, News, Discourse Analysis

GİRİŞ

Modern dünya içerisinde bireylerin görme yetilerinin küresel boyutlara ulaşmasını sağlayan televizyon haber verme, bilgilendirme, eğitme, eğlendirme gibi birçok işlevi yerine getirmektedir. Televizyon bir yandan toplumu yansıtırken diğer yandan ise kendi gerçekliğini topluma yansıtarak toplumu şekillendirmektedir. Bu anlamda televizyonda içinde bulunduğu kitle iletişim kurumlarıyla iktidar kurumu arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü iktidar yapıları basın üzerinden kitleleri yönlendirebilmek için sansür, ekonomik yaptırım ve lisans iptali gibi yaptırımlara başvurmaktadır.

Televizyonun ürettiği söylem, kameranın yansıttıklarıyla birlikte ses, müzik, oyuncuların replikleri gibi televizyonda kullanılan argümanlar yönetmenlerin izleyicide oluşturmak istedikleri imajın işlevlerindedir. Özellikle televizyon dilinde etkili olan haber biçimleri, ideoloji veya bir aktarım olarak görülmektedir. Çünkü kurgulanan her haber dilinde bir mesaj söz konusudur. Bu özellikle kitleleri etkileyen bir toplumsal araç olarak televizyon ise oluşturduğu haber verme işlevinin temelinde ideolojik bir söylem bulunmaktadır. Bu bağlamda televizyonun yarattığı haberlerdeki ideolojik söylemlerin görünürlüğü kitlesel hareketler, toplumsal olaylar ve şiddet olaylarında daha kolay inşa edilebilmektedir. Ancak televizyondaki haber işlevinin inşa sürecinde kurumsal yapılardan eşik bekçiliğine kadar birçok etki mekanizması bulunmaktadır. Bu yüzden televizyonun haber verme işlevinin içerisinde yer alan ideolojik ve söylemsel yapılarının bütün boyutlarını bu çalışmanın sınırları içerisinde incelemek olanaksızdır. Bu durumda çalışmada öncelikle haberdeki ideoloji ve söylem ilişkisini temellendirebilmek amacıyla medya ve iktidar ilişkisini tartışmak gerekmektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak çalışmanın devamında kitle iletişim aracı olarak televizyon kavramı incelenirken ardından televizyonun haber, söylem ve ideolojik işlevi ortaya konulmaktadır. Çalışmanın devamında ise haber ve ideoloji ilişkisini gösterebilmek amacıyla 13-19 Mayıs

2014 tarihleri arasında Manisa'nın Soma¹ ilçesinde meydana gelen kazanın *Kanal D Ana Habere* yansımaları van Dijk'in eleştirel söylem analiziyle incelenmektedir. Bu bağlamda haberde nasıl bir ideolojik söylemin ortaya konulduğu açığa çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında incelenen örneklem ile ilgili olarak, Türkiye'de ana akım ulusal basının Soma maden 'faciasının' nasıl haberleştirdiği incelenmiştir (Keneş ve Taştan, 2016: 126). Ayrıca bir başka araştırmada kişilerarası iletişim sürecinde izafiyet teorisinin rolü üzerinden Soma kömür madeni faciasının farklı gazeteler üzerinden incelendiği görülmektedir (Karadere, 2018). Öte yandan bir başka çalışmada ise Soma faciası internet gazeteleri üzerinden analizi yapıldığı görülürken (Özkır ve Şişman, 2014) bu çalışma kapsamında ise en fazla reyting alan TV kuruluşu üzerinden söylem analizinin gerçekleştirilmesi araştırmayı diğer çalışmalardan farklı kılmaktadır.

1. İktidar ve Medya İlişkisi

Gündelik hayatın birçok alanında karşımıza çıkan iktidar kavramı toplumsal ilişkilerde bulunan tarafların birbirleri üzerinde tahakkümde bulunma durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda iktidar yapısı içerisindeki taraflar iradelerini kabul ettirebilmek için şiddete başvurabilmektedir (Weber, 2012: 53). Ancak bu durum iktidar açısından önemli olmamaktadır. Bu anlamda fiziki veya sembolik şiddet neyse toplumda gerçekleşen iktidar kavramı da aynı şekilde görünmektedir. Bu durumda her sosyal hareket bir iktidar kullanımı, her sosyal ilişki bir iktidar denklemi ve her sosyal grup bir iktidar örgütlenmesinin temsili konumundadır (Gönenç, 2007: 152). Böylelikle bütün toplumsal hayatın merkezinde yatan güç olan otoriter iktidar yapıları etkisi altındaki yığınları kendi amaçları için kullanan bir bileşim yaratmaktadır.

Siyasal yapılar kendi çıkarları doğrultusunda medyaya karşı gücünü gösterebilmek için otoriter medya kuramını devreye sokmaktadır (Swartz, 2011: 18-19). Bu bağlamda siyasi iktidarlar, özellikle siyasi ve ideolojik konularda hedef kitleyi yönlendirebilmek amacıyla basını çeşitli kontrol araçlarıyla denetlemekte ve etki altına almaktadır. Söz konusu kontrol araçları arasında yasal düzenlemeler, yayın izni, lisans zorunluluğu ve vergi cezası gibi yaptırımlar bulunurken hatta iktidarlar tarafından yazı işleri kadrolarına atamalarda

¹ Soma Faciası 13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa'nın Soma ilçesinde meydana gelen ve 301 madencinin ölümüyle sonuçlanarak ülke tarihinin en fazla can kaybına neden olan iş ve madencilik kazası olarak kayıtlara geçmektedir.

yapılabilmektedirler. Böylelikle dolaylı yoldan '*sansüre*' maruz kalan (Kaya, 1985: 39, 40) kitle iletişim araçları, siyasal iktidara bağımlı hale gelmektedir. Bu bağlamda medya tüm faaliyetleriyle denetlenerek siyasal iktidarın sesi konumuna evirilmektedir. Bu durum medyanın kanunları veya kurulu düzeni bozucu, siyasi otoriteyi zayıf düşürücü yayınlar yapamamasına neden olmaktadır (Işık, 2007: 21). Çünkü medya sahiplerinin medya dışı ekonomik gücü elde etme durumu iktidar kurumuyla yakın ilişkiler kurmasına yol açmaktadır. Böylelikle iktidarla medya arasındaki ilişki tek yönlü değildir. Medya sahipleri de hâkimiyetlerini arttırabilmek için kitle iletişim araçlarına sahip olmaktadır.

İktidarını demokratik yapılara göre oluşturan siyasal rejimlerde ise kitle iletişim araçlarının en önemli işlevi '*kamuoyu*' oluşturmaktır. Bu anlamda kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturma işlevini, aynı zamanda bazı sorumlulukları da beraberinde getirmektedir (Canetti, 2012). Bunlardan en önemlisi ise kitle iletişim araçlarının toplumdaki görüş ve fikirleri herhangi bir ayırım yapmaksızın duyurma ve gösterme zorunluluğudur (Jouvenel, 1997: 319). Bir nevi siyasal iktidarın meşruiyetini ortaya koymada ve diğer fikirlerin görünürlüğünde kitle iletişim araçları aktif rol oynamaktadır (Gökçe, 1998: 181). Böylelikle katılımcı demokratik yayın politikası belirleyen kitle iletişim araçları hedef kitleye eşit katılım imkânı vererek tarafsız, yerleşmiş, etkileşime sahip ve katılımcı yayın politikası yürütmektedir (Işık, 2007: 47). Bu bağlamda normatif yapılar içerisinde medya, iktidarın bir takım yanlış giden faaliyetlerini topluma ifade ederek çözüm yolları sunmaktadır. Demokratik siyasal iktidarlarda medyanın bu tarz görevleri üstlenmesi doğal karşılanmaktadır (Bostancı, 1998: 134). Ancak günümüzdeki modern toplum yapısı içerisinde bu iktidar ve medyanın birbirleriyle normatif bir uzlaşma içerisinde bulunduğu dönem çok az görülmektedir. Bu yüzden iktidarlar kendilerini güçlü hissettikleri dönemlerde egemenlik alanları içerisine basını da almaktadırlar (Yıldız, 1996: 481). Böylelikle iktidarlar kendi faaliyetlerinin propagandasını yapabilmek ve kitleleri kontrol altına alabilmek için basını denetim ve gözetim altında tutmaktadır.

Günümüzdeki medya iktidar ilişkilerine baktığımızda kapitalizmin etkisiyle gelişen sanayileşme neticesinde otoriter medya kuramı etkisini kaybetse de bugün için dünyada tam anlamıyla ortadan kalktığı söylemek güç olmaktadır. Demokratik yapıları benimseyen siyasal iktidarlarda bile lisanslama, yayın öncesi sansür ve baskı gibi otoriter anlayışlar mümkündür. Ayrıca günümüzde medyayı dolaylı yoldan kontrol altına almayı amaçlayan iktidarlar vergi cezaları, etik dışı ilişkiler ve toplumsal baskı yaratma gibi yöntemlerle otoriter bir yönetim anlayışı göstermektedir (Işık, 2007: 18-19). İktidarların göstermiş olduğu otoriter anlayış

medyanın yayın politikalarıyla birlikte söylemlerine de etki etmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında incelenen televizyon kuruluşlarından *Kanal D'nin* yarattığı söylemi analiz edebilmek amacıyla öncelikle kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonun kavramsal tartışmasının yapılması gerekmektedir.

2. Televizyon Kavramı

Yaşadığımız modern dünyada kitle iletişim araçları, bireylerin yaşamlarının, kültürlerinin veya sosyal davranışlarının gelişmesi ve şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçları toplumsal yapı içerisindeki değer yargılarının pekiştiricisi, aktarıcısı ve tercümanı olma görevlerini yerine getirmektedir (Esslin, 1991: 9). Bu işlevleri yerine getiren 20. yüzyılın kitle iletişim araçlarından biri de televizyon olmaktadır. Latince '*uzağı görmek*' anlamına gelen televizyon kavramı (Mutlu, 2008: 21) bireylerin görme yetisinin inanılmaz boyutlara erişmesini sağlamaktadır.

İzleyicilerin ihtiyaçlarına göre program yapısını oluşturan televizyon kurumu teknolojik bir araç olma vasfının ötesinde bireyler açısından vazgeçilmesi düşünülmeyen bir fenomen haline gelmektedir (Uslu, 2000: 19). Bu anlamda toplumsal hayatımızın uysal bir üyesi haline gelen televizyon kamuya yönelik yayınları gerçekleştirirken toplumun bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve eğlendirilmesi gibi temel işlevleri de yerine getirmektedir (Şeker, 1999: 39). Ancak televizyonun, topluma sağladığı olumlu işlevlerin yanı sıra; bireyleri şiddete yönlendirme, gerçeklikten uzaklaştırma, tüketim toplumu içerisinde hareket etmesini sağlama, göz sağlığının bozulması ve kolay bilgi vererek okuma alışkanlığını yok etme gibi olumsuz işlevleri de barındırmaktadır (Aral ve Aktaş, 1997: 99, 100).

İzleyicilere göstermiş olduğu gerçeklikle televizyon, gerçeğin içerisinde çıkarsa da aslında kendisini gerçek olmayan sanal bir dünya içerisine sokmaktadır. Bu anlamda televizyonun ürettiği gerçeklik göstergelerinin, imajların ve simülasyonların birbiri üstüne yığılması sonucu oluşan istikrarsızlaştırılmış gerçekliğin izleyiciye sunulduğu bir dünya olmaktadır (Featherstone, 2005: 164). Bu yüzden bilginin doğası gereği 'görmek inanmaktır' anlayışı daima önde gelen bir düşünce olduğu için; söyleme, okuma, dinleme ve hissetme gibi kültürler televizyon aracılığıyla değişikliğe uğrayarak bir gerçeklik yaratmaktadır (Postman, 1994: 34). Böylelikle gündelik hayat 'gerçeklik yaratma aygıtı' olarak görülen televizyon tarafından, tasarlanarak dayatılan gelecek algısına doğru yönlendirilmektedir (Bourdieu, 1997: 26, 35).

Televizyon kurumu yarattığı gerçekliğin yanı sıra izleyicilerin, eğlence gereksiniminde de önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda televizyon eğlence aracılığıyla bireylerin kültür

seviyesini yükselterek toplumda ortak değerleri yaratarak tanıtmaya, bilgilendirme ve zevk alma gibi işlevleri yerine getirmektedir. Ancak televizyonun eğlendirmek amacıyla yarattığı gerçeklik sonucunda bireylerin duyguları istismar edebilmektedir (Uyguç ve Genç, 1998: 55). Bu anlamda televizyon sadece eğlenceli temaları göstermemektedir. Ayrıca melankolik olan temaları da eğlenceli hale getirerek izleyiciye sunmaktadır. Böylelikle televizyon kanalları haber programlarını hedef kitleyi eğitime şeklinde aktarmak yerine eğlenme çerçevesinde kurgulamaktadır. Çünkü televizyon kanalları okunacak veya dinlenecek haberleri sunmayarak sadece seyredilecek yapıları, eğlenceli şekilde ekrana getirmektedirler (Şeker, 1999: 60).

Televizyonun kendi yarattığı gerçeklik ve eğlence özellikleriyle birlikte, toplumun aynası olma görevini de yerine getirmektedir. Televizyon ekranında tasvir edildiği biçimiyle siyasi hayatın resmi yönü, televizyonun aktardığı toplumumuzun kendisi hakkındaki imajının bir yönüdür. Bu anlamda televizyon yayınlarının çoğunda zımnî sosyal ideoloji, kültürün gerçeğe uygun bir görünüşünü değil, saptırılmış bir görüntüsünü de ifade etmektedir. Böylelikle televizyon toplumun aynası konumundayken, ayrıca yayınlarıyla topluma nasıl davranılması gerektiğini de söylemektedir (Esslin, 1991: 78). Bu durumda televizyon, topluma nasıl davranması gerektiğini aktarırken diğer yandan da küreselleşmeyle birlikte kültürler arasında etkileşime de neden olmaktadır. Bu anlamda televizyon kendi içerisinde bir kültür emperyalizmini de ortaya koymaktadır. Televizyonun yarattığı kültür emperyalizminde teknolojik ve ekonomik gelişmişliğin etkisi büyük bir rol oynamaktadır.

1800'lerin başından itibaren selenyumun icadı, ışığın elektrokimyasal etkilerinin keşfi, tarama diskinin bulunması gibi farklı gelişmeler sonucunda ortaya çıkan televizyon günümüzde bireylerin görme yetisinin küresel boyutlara ulaşmasını sağlayan modern bir iletişim aracı haline gelmektedir. Bu teknolojik araç haber verme, bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme gibi birçok toplumsal işlevi yerine getirirken bunları kendi gerçekliği içerisinde izleyiciye sunmaktadır. Böylelikle televizyon kendi gerçekliğinin yanı sıra toplumun gündelik hayat anlayışını da tekrardan yeni bir gerçeklik haline getirerek topluma aktarmaktadır. Bu aktarım içerisinde televizyon içerisinde bulunduğu iktidar yapılarıyla oluşturduğu çıkar veya çatışma durumuna göre bir yayın politikası oluşturmaktadır. Bu durumu daha iyi detaylandırabilmek amacıyla televizyonun önemli bir işlevi olan haberin yarattığı dil ve söylem ilişkisini de tartışmak gerekmektedir.

3. Televizyonun Haber, Söylem ve İdeolojik İşlevi

Gündelik hayat içerisinde gerçekleşen yüzlerce olay televizyon kanallarının haber merkezlerinde yayınlanmaktadır. Ancak TV kanallarına ulaşan bu haberlerin bazıları hedef kitleye ulaşırken bazıları ise ana haber bülteninin dışında bırakılmaktadır (Kars, 2010: 109). Bu durumun gerçekleşmesinde haberin yapısı, kurumsal özellikleri, yayın politikası, eşik beklentileri ve haber değeri gibi birçok özellik etkili olmaktadır (Postman, 1994: 34). Bunları yanı sıra televizyonun bir kitle iletişim araç olarak haberi oluştururken hegemonyayı her türlü söylemin üst ideolojisi haline getirmektedir. Bu yüzden haber dışında televizyon içerisindeki yer alan bütün programlar kamusal olaylara ilişkin tüm konular hegemonyanın çerçevesine bakılarak verilmektedir (Şeker, 2007: 38). Bu bağlamda modern toplum kuramlarında dilsel pratiklere artan ilginin ışığında toplumsal deneyimin ve öznelerin oluşumunda temel rol oynayan söylem kavramı, dil ve gösterge pratiklerinin incelenmesi için önerilen bir kavram haline gelmektedir (Sancar, 2008: 129). Çünkü dil kullanımını sadece dil bilimiyle ilgili değildir. Bu yüzden söylem, sosyal, siyasal ve kültürel ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkili olmaktadır. Böylelikle söylem bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerin anlamlandırılmasıdır (Sözen, 1999: 20). Öte yandan söylemle ilgili bir başka ifade ise dil kullanımının toplumsal ve kültürel bağlamda ele alınması durumu olmaktadır. Söylem sayesinde dilin toplum içinde kendini tanımlamasına ve başkalarının algılayabileceği biçimde belirli bir rol almak nasıl davranacağını gösteren bir kılavuza benzetilmektedir. Söylem ideolojiktir. Çünkü belirli görüşleri ve değerleri ifade etmektedir (Kocaman, 2003: 10, 11, 27). Bu yüzden belirli görüşleri ortaya koyarken diğer görüşleri ötekileştirmektedir. Bu durumda söylem sosyal bir olarak güç olarak öteki üzerinden kurulan ifadelerin bütünü olmaktadır.

Toplum içinde egemen karakterler ve karşıt anlamlar toplum içinde var olur. Dolayısıyla dil bir toplumdaki güç ilişkilerinin içinde kurulan ve sürdürülen düşünsel ve ideolojik farklılıkların yansıdığı bir mücadele alanıdır (İnal, 1996:102,119). van Dijk'a göre bireysel diller olmadığı gibi bireysel ideolojilerimizde yoktur. Öyleyse ideolojiler kişisel düşünceler değil aksine toplumsal inançlardır. Bireyin, toplumsallaşma sürecinde içinde bulunduğu toplumun ideolojisini söylem aracılığıyla, paylaşılan toplumsal temsiller sayesinde benimsediğini söyler (van Dijk ve Wodak 2000: 20; akt: Yağcıoğlu, 2002: 13) Dilin bütün bileşenleri ideolojiden etkilenmektedir. Söylemin bir dil pratiği olduğu gibi ideolojilerde kendilerini dil ile ifade edip biçimlendirirler. Egemenler, dili ve ideolojiyi kullanarak, seçtikleri sözcükleri, sözcük öbekleri, konuşma biçimi, anlatımı ve hatta cümle kurma yetileriyle

söylemin oluşumunda büyük etken oluştururlar yani dilin kullanımıyla hem söylem hem de ideoloji oluşur (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 35). Söyleme hâkim olmak bir takım ayrıcalıklara sahip olmak anlamına gelir. Toplum bireyin söyleyeceği söylemleri ortaya çıkarır. Bu sayede birey üyesi olduğu toplum sayesinde nasıl bir söyleme sahip olacağı algısına hizmet eder (Kocaman, 2003: 35). Söylemler inşa edicidir ve dünyayı temsil eden bir pratik değil, dünyayı işaret eden dünyayı gösteren bir pratiktir (Sözen, 1999: 40).

Gündelik hayat pratiklerinden biri de televizyondur. İletişimciler televizyonu soğuk bir iletişim aracı olarak nitelendirirler. Bunun sebebi izleyici karşısında sadece kendisinin konuşmasıdır (McLuhan, vd. 2001: 56). Televizyon konuşmaya başladığından itibaren kullandığı dil ile konuşma eylemi bir kırılma ve farklılaşmaya uğramıştır. Tek yanlı konuşma, her olayın tek yanlı bir öyküleme tekniğiyle dile getirilmesi demektir. Burada tek yanlılık müdahalesiz bir mantıki kurguyu; öyküleme ise her olayı kendine ait biçim ve nedensellikten kopartarak televizyonun öyküleme formatı içinde yeniden ürettiği dili ortaya koymaktadır (Bostancı, 1998: 154,155). Televizyonun öyküleme veya diğer bir deyişle dramatik dil oluşturduğu ortaya konulan şeylerin büyük bir kısmının oyuncularla önceden hazırlandığı ve kurgusal malzemelerden oluşan konuşmalar, karakterler, oyuncu kostümleri kullanan geleneksel drama biçimindedir (Esslin, 1991: 14). Televizyon gelişmiş bir öykü anlatma aracıdır. Televizyonlar bu anlatılarla sözlü kültürün çağdaş toplumlarda yeniden ön plana çıkmasını sağlamaktadır (Silverstone, 1994: 33). Böylelikle televizyon dili her türlü ihtimali hesaplayan bir akılcılık değil, tıpkı reklam ve kliplerde olduğu gibi imaj müzik duygusallıkla harmanlanmış esinleyici bir dildir. Modern dünyasının bir temel motivasyonu ile ilgili *'kitleler anlamayı değil büyülenmeyi arzu eder'* ifadesi kendine uygun tekniği ve dili televizyonda bulmaktadır (Baudrillard, 2016: 68). Bu ilişkilerden yola çıkarak televizyon dili her zaman; anlam, yan anlam ilişkisi içerisinde gerçekleşmez. Televizyonda kullanılan dil, kameranın yansıttıklarıyla birlikte ses, müzik, oyuncunun replikleri gibi televizyonda kullanılan argümanlar, yönetmenlerin izleyicide uyandırmasını istediği mesajın işlevlerinden biridir (Demirel, 2017: 514). Televizyonda kullanılan ve televizyon dilinde etkili olan anlatım biçimleri, filmi kurgulayanlar tarafından bir anlatı, bir ideoloji veya bir aktarım olarak da görülebilmektedir.

4. Metodoloji

Bu çalışmada Manisa'nın Soma ilçesinde bulunan kömür madeninde meydana gelen kazanın Türkiye'nin en çok izlenme oranına sahip olan (www.rtuk.gov.tr; www.tiak.com.tr) Kanal D Ana Haber bülteninde oluşturulan haberlerin söylem ve ideoloji ilişkisi 13-19 Mayıs 2014

tarihleri arasında sunulan haberler üzerinden incelenmektedir. Bu bağlamdan çalışmada amaçlanan verileri elde edebilmek için kullanılan yöntem söylem analizidir. Söylem analizi Fowler, Wodak, Van Dijk ve esas olarak Fairclough tarafından geliştirilmiştir Söylem analizi öncelikle bizatihi kendisinden kaynaklanan ya da sonuçlanan eşitsizlik, haksızlık ve güç/iktidarın kötüye kullanılmasının söylemsel boyutlarıyla ilgilenmektedir (van Dijk, 1995: 56). Söylem bilimcileri ise eşitsizliğin ve egemenliğin yeniden üretiminde söylemin yaşamsal rolüne derinlemesine inmeye çalışmaktadır. Söylem çözümlemesi, meşru kontrol sistemleri, sosyal düzeni doğallaştırma ve özellikle de eşitsizlik ilişkilerinin söylemsel stratejileri üzerine yoğunlaşmak durumundadır (Dursun, 2001: 171). Daha çok insan üzerinde daha çok bağlam ve metinlerle daha çok kontrol çoğunlukla daha çok etkiyle ve dolayısıyla da “*hegemonya*”yla ilişkilendirilmektedir. Egemenliğin söylemsel yeniden üretimi, eleştirel çözümlemenin temel nesnesi olmakla birlikte, hem “üretim” hem de “algılama” boyutunu içermektedir. Egemenlik kendi kendini olumlu, buna karşın diğerlerini olumsuz sunmakla kurulmaktadır (Özer, 2011: 54,55). van Dijk’ın ortaya koyduğu söylem analizinde makro ve mikro yapıları arasında ayırım yapmaktadır. Makro yapı iki başlık altında incelenmektedir; tematik ve şematik analiz şeklindedir. Tematik analizde, üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleriyle fotoğraflar incelenmektedir. Şematik analizde ise; ana olay ve sunum biçimi, sonuçlar, arka plan bilgileri, bağlama ilişkin bilgiler, aktörlere ve kaynaklara ilişkin bilgiler değerlendirilmektedir (Burton, 1995: 55).

Van Dijk’ın ortaya koyduğu söylem analizinde makro ve mikro yapıları arasında ayırım da yapılmaktadır. Makro yapı iki başlık altında incelenmektedir; tematik ve şematik analiz şeklindedir. Tematik analizde, üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleriyle fotoğraflar incelenmektedir. Şematik analizde ise; ana olay ve sunum biçimi, sonuçlar, arka plan bilgileri, bağlama ilişkin bilgiler, aktörlere ve kaynaklara ilişkin bilgiler değerlendirilmektedir (van Dijk, 1997: 14). Haberde yer alan cümle yapıları da etkin ve edilgen olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Etkin cümle yapıları, haberin odağına eylemin faili alınmak istendiğinde ve faile açık bir sorumluluk yüklendiğinde kullanılmaktadır. Edilgen cümle yapıları ise eylemin failinin silindiği durumlarda yani sorumluluk bir faile yüklenmeyecekse tercih edilmektedir (Fowler, 2013: 26).

5. Kanal D Üzerinden İdeolojik Söylemin Analizi

Bu çalışmada eleştirel söylem analizinin ortaya koyduğu ilişkiler çerçevesinde *Kanal D* Ana Haber bültenin 13-19 Mayıs 2014 tarihleri arasında Soma kazası üzerinden üretilen haberlerin

ideolojik söylemleri analiz edilmektedir. Bu araştırma kapsamında da özellikle van Dijk ve Fowler’ın düşüncelerinin temelinde yer alan analizlerle TV metinleri çözümlenmektedir.

5.1. Kanahın Temkinli Söylem İnşası²

² Altyazı (KJ) :Yüzlerce Madenci Mahsur Kaldı! (13 Mayıs 2014)

Olayın ilk gününde haber son dakika olarak ana haberin girişinde birinci haber olarak verilmektedir. Haberde, “Manisa’nın Soma ilçesindeki özel bir maden ocağından patlama meydana geldi. İlk gelen bilgilere göre 3 işçi öldü. 4 kadar işçi de yaralandı. 300 kadar işçide yerin 2000 metre altında maruz kaldı”. Soma’ya canlı bağlanan spiker, “Manisa’nın Soma ilçesinde özel maden şirketinde akşam saatlerinde elektrik arızasından trafoda yangın çıktı. Trafodaki yangının başlamasıyla birlikte maden sahasını duman kapladı. Elektrikler çalışmadığı için 300 işçi dışarı çıkamadılar. Madenin iskele bölümünde görevli olan 7 işçi kendi çabalarıyla dışarı çıktılar. Ancak kaldırıldıkları hastanede 3 işçi hayatını kaybederken, 4 işçi tedavi altına alındı. Yangının ardından bölgeye sevk edilen kurtarma ekipleri bölgeye kaydırıldı. Bu ekipler ilk olarak içerdeki 300 işçiye dumanın hayati tehlike yapmaması için ilk olarak yangını söndürmeye çalıştılar. 300 işçiye ulaşılammışken, işçilere temiz hava için özel düzeneğin kuruldu. Burada işçi ailelerin ve Somalılarının endişeli beklentisi devam ediyor” şeklinde canlı bağlantıyı sonlandırdı.

Alt yazı: Bakandan ilk açıklama!

Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın konuyla ilgili açıklamalarını dile getiren ana haber bülteni, Bakan Yıldız, “Oradaki kurtarma ekipleri bu iş üzerinde çok tecrübeli ekiptir. İlk anda yer altına temiz havanın verilmesi önemliydi. Şu anda yer altına temiz hava veriliyor. İhmalle ilgili meseleler daha sonradan gelecek meseleler” dedi.

Daha sonra Soma’ya tekrar bağlanan ana haber spikeri Serdar Cebe,

Alt yazı: “Yüzlerce Madenci Hala Mahsur!”

Canlı bağlantıyı Soma’dan aktaran DHA muhabiri, “Manisa’nın Soma ilçesinde özel maden şirketinde akşam saatlerinde elektrik arızasından trafo patlaması sonucu yangın çıktı. Yangın sonucu 300 işçi mahsur kaldı. Yangının ardından bölgeye sevk edilen kurtarma ekipleri bölgeye kaydırıldı. Bu ekipler ilk olarak içerdeki 300 işçiye dumanın hayati tehlike yapmaması için ilk olarak yangını söndürmeye çalıştılar. 300 işçiye ulaşılammışken, işçilere temiz hava için özel düzeneğin kuruldu. Burada işçi ailelerin ve Somalılarının endişeli beklentisi devam ediyor. Madendeki kaza devletin zirvesini de alarma geçirdi. Cumhurbaşkanı devletin bütün imkânlarının seferber edilmesi talimatı verdi. CHP’de kazayı incelemek için bölgeye heyet gönderdi”

Haberde oluşturulan söyleme baktığımızda olayın sıcaklığıyla ilgili ‘temkinli bir söylem’ oluşturulmaktadır. van Dijk’in söylem analizindeki cümle yapılarına baktığımızda ise cümlede olayın faillerine yer verilmesiyle etken cümle yapısı ortaya konulmaktadır. Haberde oluşturulan söyleme baktığımızda Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın konuşmalarına yer verilmesi nedeniyle ‘etken cümle yapısı’ oluşturulmaktadır. van Dijk’in söylem analizinde ortaya koyduğu tematik analizdeki başlık analizine baktığımızda ise canlı bağlantının KJ (alt yazısında)’sinde oluşturulan söylemde ‘hala’ ibaresi kullanılmıştır.

Manisa'nın Soma ilçesinde meydana gelen maden ocağında kaza ilk başta *Kanal D* tarafından ufak bir kaza olduğuna dair bir yayın politikası oluşturulurken ilerleyen saat ve günlerde olayın önemli olduğunu yönelik bir haber dilinin tercih edildiği görülmektedir. Kazanın ilk anlarında haberde '*temkinli bir söylem*' kullanılmaktadır. van Dijk'in söylem analizindeki cümle yapılarında ise cümlede olayın faillerine yer verilmesiyle etken cümle yapısı ortaya konulmaktadır.

Haberde oluşturulan söylemde dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın konuşmalarına yer verilmesi nedeniyle '*etken cümle yapısı*' oluşturulmaktadır. Van Dijk'in söylem analizinde ortaya koyduğu tematik analizdeki başlık analizi ise canlı bağlantının KJ (alt yazısında)'sinde oluşturulan söylemde '*devletin bütün imkânları seferber edildi ve CHP'de kazayı incelemek için bölgeye heyet gönderdi*' ifadesiyle oluşturulan haber dilinde yaşanan olayın iktidar ve muhalefet tarafından önemsendiğine dair temkinli bir söylem ortaya konulmaktadır.

5.2. Haberin Söylem İnşası Konumundaki İktidar

Soma kazasının ikinci gününde meydana gelen olaylar *Kanal D* ana haber bültenindeki haberlerde tematik analiz bölümünde yer alan fotoğraflar ve haber girişleri, spotlar söylem analizinde ideolojik yapıların çözümlenmesinde önemli bir etken oluşturmaktadır (van Dijk, 1997: 24). Haberde oluşturulan KJ'ye (alt yazıya) baktığımız da yazıların '*siyah-beyaz*' şekilde oluşturulması ve ana haber bülteninin sağ üst köşesinde '*Soma faciası ve siyah kurdele*' olması tematik yapıdan yola çıkarak kanalın '*muhaliif bir söylem*' oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca kanalın yaşananları '*facia*' olarak nitelendirmesi de ihmalkârlığın olduğuna dair bir söylemi savunduğunu ortaya koymaktadır.

van Dijk'in (1995: 56) söylemi güçlendirmek için kendi savına yakın olanlara fazla yer verip diğer yapıları görmezden gelmesi veya birtakım stratejilerle oluşturulan ifadeler, belirlenmiş söylemi oluşturmaktadır. Bu bağlamdan yola çıkarak haberde kullanılan '*Herhangi bir*

Söylemde madende mahsur kalan madencilerin kurtarılmasında yetkililerin kurtarma işlemlerinde '*geç kaldığına dair*' '*muhaliif*' bir söylem oluşturulmaktadır. Haberin canlı bağlantısında '*devletin bütün imkânları seferber edildi ve CHP'de kazayı incelemek için bölgeye heyet gönderdi*' ifadesiyle oluşturulan söylemde ise yaşanan olayın iktidar ve muhalefetiyle önemsendiğine dair bir söylem ortaya konulmaktadır.

yetkiliden de açıklama yok. Hiçbir bilgi alamadık. Sağlıklı bir bilgi yok' şeklindeki muhabir ifadeleri de muhalif bir söylemin göstergesidir.³ Ayrıca haberde madenci yakınlarına ve

³ Alt yazı: 245 Maden Şehidi... Sayı Artabilir (14.05.2014)

Ana haberin girişinde Soma'da meydana gelen kazadan görüntüler jenerik olarak haberin girişinde verilmektedir. Ana haber bülteni stüdyodan değil Soma'dan canlı yayın yapmaktadır. Ana haberin sağ üst köşesinde 'Soma Faciası' şeklinde siyah beyaz renklerle yazılar yazılmaktadır. Haber birinci sırada verilmektedir. Ana haber spikeri konuşmasını da birçok kez 'her şeyin boş olduğunu' ifade eden söylemler ortaya koymuştur. Ayrıca ana haber bülteni boyunca bütün haberler Soma'da meydana gelen kazaya ayrılmış olup başka haber gösterilmemektedir.

Haberin üst sesinde, "Bir avuç kömür için verilen bir ömürdür. Ekmek parası için kömür karasına feda edilen bir ömür" şeklinde bir giriş yapılmaktadır. Olaydan görüntülere, kurtarma çabalarına yer verilmektedir. Haberin devamında üst ses de "Çılgınlıklarının yerin metrelerce altından Türkiye'ye ulaşması da çok uzun sürdü. Faciayı Türkiye yaklaşık 2 saat sonra duydu. Sonra 2 saat daha geçti. Ancak ne doğru düzgün bilgi nede doğru düzgün görüntü geldi" şeklinde verildi.

Enerji bakanı Taner Yıldız'da gece Soma'daydı. Yıldız; Seyirden endişe duyuyoruz. Haberin devamında üst ses, "Madenin önünde büyük bir kalabalık var. Ambulansların biri gidiyor biri geliyor. Halen içerde işçiler var. Sonra madende oksijende, umutlarda tükendi. Kurtarma sırasında orada bulunan bir görgü tanığının olayla ilgili şunları söylüyor: "Olaydan tam bir bilginiz yok. Herhangi bir yetkiliden de açıklama yok. Hiçbir bilgi alamadık. Sağlıklı bir bilgi yok" haberin devamında ise "Bakan yıldız 11 saat sonunda ikinci kez kameraların karşısına çıktı. Facianın boyutunu Türkiye o açıklamayla öğrendi. Yıldız: En son geldiğimiz noktada ne yazık ki 200 sayısını aşmış bulunuyoruz" dedi.

Alt yazı: Başbakana Protesto

Soma'dan canlı yayın yapan ana haber spikeri Serdar Cebe, haberin girişinde "Facia haberi Ankara'dan bütün Türkiye'den duyulur duyulmaz herkesin dikkati Soma'ya çevrildi. Bütün siyasi partiler programlarını iptal etti. Hükümetten açıklama geldi. 3 günlük yas ilan edildi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan bütün programlarını iptal edip Soma'ya geldi. Basını bilgilendirdi. Ailelerle görüştü. Belediyeyi ziyaret etti. Ara ara gerilim tırmandı. Soma'da da bazı aileler tarafından da protesto edildi Başbakan Recep Tayyip Erdoğan" şeklinde haberi sunmaktadır. Haberın devamın da Başbakan'ın Soma gezisi olağanüstü güvenlik önlemleri altında çok gergin geçti. Ayrıca haber de protestocuların 'Başbakan istifa' seslerine çok yer verilmektedir.

Alt yazı: Dünyadan Örnekler Verdi

Haberin devamında Başbakan'ın konuyla ilgili açıklamasına yer verilmektedir. Başbakan, "İngiltere'de 1862 yılında 204 kişi ölmüş. Bunlar olağan şeylerdir. 238 işçimizi hakka uğurladık. Milletimizin başı sağ olsun" dedi. Al Jazeera muhabirinin sorumluluk kimde sorusuna verdiği yanıtta sertti. Erdoğan, " Bir gazeteci olarak zannediyorum dünyada, kömür madenlerinin nasıl çalıştığını yakından takip etmiyorsunuz. Bu belki de şundan kaynaklanıyor olabilir. Katar'da pek kömür madeni yok orada doğal gaz var. Gereken her şey yapılacak olay aydınlatılacak" dedi. Haberın üst sesinde, dünyanın geçmişinden örnekler verdi. Bunlar olağan şeylerdir. Gergin olduğu her halinden belliydi. Erdoğan'da gergindi Soma'da. Başbakan Erdoğan, bugün Arnavutluk da olacaktı facia nedeniyle dün akşam gezisini erteledi. Sabah Soma'ya gitti. Karşılayanlar arasında maden ocağının sahibi de vardı. Kriz merkezini ziyaret etti. Hem bilgi aldı hem denetledi"

Alt yazı : "Kaza Bu İşin Fitratında Var"

Erdoğan, "Literatürde iş kazası denilen bir olay vardır. Bu işin fitratında bu vardır diyerek" değerlendirdi kazayı. Erdoğan, "İyi noktada olan kömür ocaklarından birisi olarak değerlendirmesi yapılmış. Tabi işin boyutunun bu kadar fazla olması bizi derinden yaralamıştır".

Alt yazı: Başbakana Protesto

Haberin devamında üst ses de, Erdoğan o maden ocağına da gitti. Madene giderken vatandaşların tepkisiyle karşılaştı. Vatandaşlardan biri, "Başbakan için bu kadar tedbir alınacağına aşağıda ki ocak için yapılsaydı. Bunlar olmazdı". Başbakanla görüşen bir diğer vatandaş, "Taşeronlaşma cinayettir. Özelleştirme cinayettir" ifadeleri haberde gösterilmiştir.

Alt yazı: "Koruma ve Polis Müdahalesi"

Sokaklarda çok gergindi. Polisler başbakanı protesto edenlere müdahale etti. Ama müdahale tepkileri dindiremedi. Başbakana ulaşmasını da engelleyemedi polisler. Protestocu vatandaşlarla konuşmak isteyen Başbakan protestoların artması üzerine bir markete girerek bir süre orada kaldı.

Bu bağlamdan yola çıkarak haberde oluşturulan söyleme baktığımızda etkin bir söylem oluşturulmaktadır. van Dijk'ın makro yapı analizden ortaya koyduğu tematik analizde yer alan 'üst başlık, alt başlık' gibi yapılar incelenmektedir. Haberde birden fazla oluşturulan KJ'lere baktığımızda "Koruma ve Polis Müdahalesi, Başbakana protesto" gibi başlıklarla muhalif bir söylemi ortaya koymaktadırlar. Özellikle "Başbakana protesto" şeklindeki haber KJ'si haber içerisinde iki defa ortaya koyması kanalın muhalif söylemi benimsediğinin bir diğer göstergesidir.

Altyazı: Muhalefet Soma'da

Haberde CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun yaralıları hastane de ziyareti sırasında ki görüntüler ekrana getirildi. Kılıçdaroğlu, "Yani Allah kurtarmış sizi çok sayıda", Yaralıları Kılıçdaroğlu'na hitaben, "Çok dua ettik başkanım çok dua ettik öğlen üçü on gecedem, gece on ikiye kadar kaldık. Bir başka yaralı, "Biz iyiyiz ama diğer arkadaşlarımız bizim gibi şanslı değil" dedi. Haberın devamında üst ses de felaketin ardından CHP'si, MHP'si HDP'siyle Soma'ya gitti muhalefet. CHP Manisa Milletvekili Sakine Öz, "Hastanelerimize çıkan yaralılarımızı gösteriyorlar. Ölülerimizde var ama tam sayıyı ben de bilmiyorum. Biraz sakin olmamız lazım. Ülkemizde böyle bir acı yaşamadık" Bölgeye ilk giden partilerin Manisa milletvekilleri idi. Olayın sıcaklığıyla zaman zaman zor anlar yaşadılar. (Bu sırada haberde milletvekillerine madenci yakınlarından gelen tepkiler veriliyordu)

dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın açıklamalarına yer verilmesi haberde etken bir söylemin oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Haberdeki söylem, muhabirin üst sesiyle yeniden üretilmektedir. Haberde oluşturulan söylemde yetkililere karşı verilen tepkiler merkeze alınarak muhalif bir söylem oluşturulmaktadır.

5.3. Etkin Söylemin Ana Aktörü Ana Muhalefet

Ana haber bülteni üçüncü günündeki yayınına Soma'dan devam etmektedir. Haber önceki gün gibi Soma'daki kazayla ilgili jenerikle giriş yapılırken, haber yine ilk sıradaki sıcaklığını korumaktadır. Ayrıca daha önceki gün olduğu gibi ana haberdeki haberlerin hepsi Soma'yla ilgili gelişmelere ayrılmaktadır. Haberde direk muhalefetin konuşmalarına yer vererek etkin bir söylem oluşturulurken, dönemin CHP Genel Sekreteri Gürsel Tekin'in⁴ ve HDP milletvekili

Alt yazı: "Oraya Gidemedim Çünkü Hastaydım"

Faruk Çelik, "Sayın Başbakanımızın talimatıyla oraya gitmemiz gerekiyordu. Benimde oraya gitmem gerekiyordu. Benim gidememe durumum biraz kişisel bir olay olduğu için yani sağlıkla ilgili bir olay olduğu için kişisel bir meseleyi de dile getirmek istemiyorum. Yani bu şekilde acı bir gündem üzerinden benim kişisel bir durumum gündeme gelmesi çok yakışsız buluyorum. Anlayacağınız içerisindeyim. Önemli bir tetkik için ilgili doktor ayrılmamam gerektiğini söyledi. Bugün hastaneden çıkarak bu basın toplantısını ben sizlerle paylaşıyorum. Çünkü daha farklı anlaşılabilir olmasın" dedi. Haber bülteni, muhalefetin istifaya çağırıldığı bakan Çelik'in konuşmalarına yer vererek tarafsız bir söylem oluşturmaya dikkat çekmiştir. Haberde bakan Faruk Çelik'in söylemlerine direk yer verilerek onun güçlendirilmiş bir söylemi yeniden üretmiştir.

⁴ Alt yazı: Herkes Ayakta, Sokakta! (15.05.2014)

Haberinde devamında üst seste, "Soma'da gergin bekleyiş sürüyor. Birçok yerde gösteriler yapıldı. Birçok kişi gözaltına alındı. Tepkilerin odağında Enerji Bakanı Taner Yıldız'dı. Haberde madenci yakınlarının gösterileri vardı. Madenci yakınları 'Babalarımız nerede babalarımız, hak hukuktan bahsediyorsunuz... Ne hukuku? Ne hakla buraya geliyor'. O polislerin o gençlere verecek cevabı yoktu. Ancak göstericilere yapacak hamleleri vardı. Kalkanla tekmeyle... Soma ayakta çoluk çocuk herkes sokakta. Dün Başbakan'ın gelmesiyle protestolar artmıştı" şeklinde giriş yapıldı.

Alt yazı: Bakan Yıldız'a Tepki Vardı!

Tepkilerin hedefindeki bir diğer isimse Enerji Bakanı Taner Yıldız'dı. Haberde göstericiler Bakan Yıldız'a "Nereye gidiyon nereye? Gel de hesabını ver..." Göstericilere hitaben Taner Yıldız, 'Hepimiz üzgünüz' dedi. Göstericiler "Verecek hiçbir cevabımız yok, Ölünün üstünden siyaset yapmak kolay tabi, İkna edemezsiniz konuşarak bitti onlar..." dedi. Bunun üzerine Bakan korumalarıyla tepkili kalabalığın etrafından ayrıldı.

Alt yazı: Başbakan Protestolara Çok Kızdı

Haberin devamında Başbakanın danışmanı Soma'lı genci böyle tekmeledi. (Bu esnada tekmeleme görüntüleri veriliyor). O anlardan birkaç dakika sonrasında ise Başbakanın bir vatandaşa yumruk attığı iddia edildi. Somalı kadın vatandaşlardan biri Başbakan Erdoğan'a hitaben, "Soma yandı, Erdoğan bir tek çocuğun lafını kaldıramıyor..." sözlerine yer verdi.

Haberin devamında da üst seste, "Başbakan Erdoğan basın açıklamasının ardından aracına binerek protestoların olduğu alana doğru gitti. Erdoğan biran protestocuların arasında kaldı. Haberde protestocuların "Başbakan istifa" seslerine yer verildi. Başbakan "yuh" seslerine çok öfkelenildi. Hatta kendisini tutamadı. Kendisini yuhlayan bir vatandaşa da cevap verdi. Buna karşılık Başbakan "Hadi bir de benim yanımda yuh de" şeklinde bir konuşma gerçekleştirdi"

Alt yazı: 'Erdoğan Yumruk Attı' İddiası

Haberin devamında üst seste, "Erdoğan, protestoların artması üzerine bir markete sığındı. Markette yer alan mavi tişörtlü bir genç manav reyonuna alındı. Başbakan'da o yöne doğru yöneldi. İşte tam o anda bir yumruk havalandı Erdoğan'ın bulunduğu noktadan. Görgü tanıklarının iddialarına göre o yumruğu başbakan attı. Hedefindekiyse yine iddialara göre görüntülerdeki mavi tişörtlü gençti. Daha sonra da o genci korumaların tartakladığı iddia edildi. Erdoğan protestoların olduğu yerden ayrılırken, göstericiler tepkiliydi. Göstericiler, "Vurdu abi herkesin gözü önünde vurdu. O çocuğu niye böyle yapıyorlar, bu işkence hak ediliyor mu?" dedi.

Alt yazı: Tekmeler "Özel Kalem"den

Haberin devamında üst seste, Başbakanın ayrılmasının ardından Başbakanlık müşaviri ve özel kalem yardımcısı Yusuf Yerkel, özel tim tarafından yere yatırılan Soma'lı bir genci böyle tekmeledi. Özel kalem çok öfkeliydi. Yerdeki genç maden yakınlarının acısıyla ordaydı; ama nasıl bir tepki gösterdiyse resmi heyeti rahatsız etti.

Alt yazı: "Yumruk -Tekme"ye Muhalefet Tepkisi

Levent Tüzel'in konuşmalarına da direk yer vererek muhalefetin etkin bir söylem olarak haberde konumlandırıldığı görülmektedir. Öte yandan haberde muhalefettin tepkisi derken sadece CHP ve HDP'nin söylemlerine yer verilip, iktidarı destekleyen MHP'nin söylemlerine yer verilmemesi de kanalın yayın politikasının göstergesine dikkat çekmektedir.

5.4. İhmalkârlığın Sorumlusu Yetkililer Söylemi

Soma kazasının dördüncü gününde ana haber bülteni kazayla ilgili fotoğraflardan oluşan bir jeneriğe yer vererek yayını başlatmaktadır. Önceki günlerde olduğu gibi Soma'dan canlı yayına devam eden kanal, ana haber bülteni boyunca Soma'dan başka haber vermemektedir. Haber KJ'lerinin hepsi önceki günlerde olduğu gibi “*siyah ve beyaz*” şeklinde ortaya konulmaktadır. Ana haber bültenin oluşturduğu yayın politikasındaki söylemde ise haberin alt yazısıyla KJ'si arasında uyum gözükmemektedir. Ancak bu söylemin içerisinde ideolojik bir yapı söz konusudur. Somalılara toplumsal müdahale aracı (TOMA) ile müdahale edildiğiyle ilgili söylem oluşturulmaktadır.⁵ Günlerdir gerginliğin devam ettiğine dair oluşturulan söylemle siyasi parti liderlerine karşı önceki günlerde oluşturulan tepkilere atıf yapılarak bir söylem oluşturulmaktadır. Bununla birlikte haberde muhabir tarafından oluşturulan söylemde “*oldukça sert müdahaleydi*” şeklindeki ifadelerle aşırı güç kullandığına dair muhalif bir söylem oluşturulmaktadır. Bu bağlamdan yola çıkarak haberde oluşturulan söyleme baktığımızda edilgen cümle yapısına sahip bir söylem oluşturulmaktadır. Haberde “*Bakan'a “İstifa Et” Çağrısı!..*” şeklindeki söylem ortaya konularak kanalın muhalif tavrı devam ettirilmektedir.⁶

CHP Genel Sekreteri Gürsel Tekin, Cemaat, hoca ilişkisi diye bir hikaye vardır. Bir ülkenin Başbakan'ı vatandaşı dövüyorsa danışmanın öldürmesi doğaldır. Ona buna edep dersi verir. Ama edepsizliğin daniskasını da kendisi yapar. 600 tane insanın toprağın altındayken yapılan bir çalışmada o ailelerin duygularını bir düşünün bir empati yapın. Bunu bile hazmedemiyorsanız. Siz insanlığınızı kaybetmişsiniz. Markete sığınmış. Ne yapacak vatandaş kime derdini anlatacak. Kaç tane insanın öldüğünü bilmeyen bir hükümete kim ne diyecek. Canlarımızın ailelerinin tepkisine senin danışmanın dayak atacak senin polislin copla dövecek. Haberde muhalefet partisi HDP Milletvekili Levent Tüzel, “İşçiye köylüye ananı da al git ile başlayan işte siz ideolojik davranıyorsunuz diyen herkesi hakir gören başbakan burada bir insanı davranış göstermekten çok uzak. Halk ayakta her yerde gösteri her yerde direniş var. Hükümette olağanca despotluğuyla bunları bastırma peşinde” dedi.

⁵ Alt yazı: Somalı'ya Tomalı Müdahale (16.05.2014)

Ana haberin girişinde Soma ilçe merkezinde madenci yakınlarının yaptığı gösteriye canlı bağlantı gerçekleştirildi. Muhabir İrem Akbaş, “Soma ilçe merkezinin oldukça gergin oldukça hareketli, gerginlik günlerdir devam ediyor. Soma madeninde çalışan işçilerin yakınları oldukça öfkeli. Somalılarının acılarına destek olmak için yaklaşık 300 kişi ilçe merkezinde toplandı. Toplanan grup kaymakamlığa yürümek istedi. Fakat polis önceden tedbirini almıştı. Burada günlerdir fazlasıyla polis tedbiri var. Göstericilerin kaymakamlığa yürümelerine izin verilmedi. Sonunda polis müdahale etti. Polis hem biber gazıyla hem de tomalarla göstericilere müdahale etti. Oldukça sert bir müdahaleydi. Gerginlik halen devam ediyor” dedi.

⁶ Alt yazı: Bakan'a “İstifa Et” Çağrısı!..

Haberin üst sesinde Enerji bakanı madenle ilgili açıklama yaparken yanına bir avukat gitti. Avukat, “Tarafsız ve adil bir yargılanma olması için istifa etseniz o kamu gücünü bir kenara bıraksanız. Adil bir yargılanma olsa” dedi. İfadesinin ardında haberin üst sesinde konuşma uzadıkça sinirler gerildi denildi.

Haber bülteninin oluşturduğu muhalif tavır bu sefer dönemin Enerji Bakan Taner Yıldız üzerinden sürdürülmektedir. Bakan Taner Yıldız'a karşı bir göstericinin *"Tarafsız ve adil bir yargılanma olması için istifa etseniz o kamu gücünü bir kenara bıraksanız. Adil bir yargılanma olsa"* şeklindeki konuşmasına yer vererek etkin bir cümle yapısıyla muhalif söylem desteklenmiştir.

Haber dili muhabir tarafından yeniden üretilirken, edilgen bir söylem hâkim olmaktadır. Çünkü haberde, DDK tarafından hazırlanan raporda maden ocakları konusunda hükümetin uyarıldığını ancak bu uyarının kağıt üzerinde kalarak dikkate alınmadığına dair bir söylem üretilmiştir. Ana haber spikeri olan Serdar Cebe'nin *"Soma faciası bağıra bağıra geldi"* şeklinde ortaya koyduğu söylemle olayın yaşanmasında ihmalkârlığın⁷ olduğuna dair bir söylem oluşturulmaktadır. Bu konuda sorumluların sorumlu davranmadığına dair bir söylem ifade edilmektedir. Bununla birlikte haberin başlığında *'DDK Daha 2011 "Dikkat" demiş'* şeklindeki ifadesiyle raporun dikkate alınmadığına dair bir söylem oluşturulmaktadır. Maden kazanların kaderden değil ihmalden kaynaklandığı şeklinde muhalif bir söylem oluşturulmaktadır. Haberde bundan sonra önlemlerin alınıp alınmayacağına dair de şüpheli bir söylem oluşturulmaktadır. Olayın ilk anıdan itibaren haberlerde bir kez daha *"muhalif"* söylem ortaya konulmaktadır.

5.5. Sloganların Haber Söylemi Üzerindeki Hâkimiyeti

Alt yazı: Bir Grup, Avukatlara Saldırdı

Haberin devamında üst seste, "Asıl gerginlik birkaç saat sonra öğretme evinde yaşandı. Bir yanlış anlaşılma üzerine belli bir grup öğretmen evine saldırdı. Öğretmen evinde çağdaş hukukçular derneğinin avukatları vardı. Dışarıdan bir grup geldi onların etrafını sardılar. Ancak polisin müdahalesiyle olaylar büyümeden son buldu".

⁷ Alt yazı: Cumhurbaşkanlığı Raporla Uyarılmış

Haberin devamında Serdar Cebe, Soma faciası bağıra bağıra geldi. Hatırlarsınız dün Cumhurbaşkanı Abdullah Gül buradaydı. Gerekenler yapılsın demişti. Aslında daha önce kendisi talimat verilmişti. Kendisini bağlı DDK tarafından Soma'yla madencilerle ilgili bir rapor hazırlandı. Alınması gereken önlemler sıralandı. Ama hepsi maalesef kâğıt üzerinde kaldı.

Alt yaz: DDK Daha 2011 "Dikkat" Demiş

Haberde Soma'ya ziyareti sırasında Cumhurbaşkanı Gül'ün, 'Tavsiyelerimiz var' dediği DDK'nın 2011 yılında hazırladığı raporla uyarılmış. Haberin üst sesinde, maden kazalarının önüne geçilmesi için başbakanlığa ve bazı bakanlıklara tavsiye niteliklerinde rapor göndermişti. 3 yıldır o raporla ilgili bir şey yapılmadı. Bundan sonra da yapılabilir mi bilinmez ama DDK'nın raporda dikkat çektiği konular çok çarpıcı. Kurulda maden kazalarının bir kısmının kaçınılmaz olduğunu söylüyor. Ama Türkiye'de medyana gelen kazaların kaderden değil ihmalden kaynaklandığının altını çiziyor.

Kanal D ana haber bülteni önceki günlerde olduğu gibi habere Soma'da hazırlanan jeneriklerle başlamaktadır. Hafta sonu haberlerine denk geldiği için haberlerin sunumu Soma yerine stüdyodan yapıldığı görülmektedir. Soma haberleri yine birinci haber olarak verilmektedir. Ancak diğer günlere oranla haberde siyasal ve ideolojik yapılar azalırken magazinleşme öğeleri artmaktadır. Haberde oluşturulan söyleme baktığımızda acılı ailelerin söylemlerine yer vererek magazinleşme unsurları haberin temel anlatısını oluşturmaktadır. Ayrıca haberde “*Susma sustukça sıra sana gelecek*”, “*Çocuklarımızın hesabı verilecek*”, “*Madencilerin hesabını soracağız*” gibi sloganların görüntülerle desteklenerek kullanılması kanalın oluşturduğu muhalif söylemleri daha inandırıcı hale getirilmiştir.⁸

5.6. Aktörler Aracılığıyla Oluşturulan Söylem

Ana haber bültenin altıncı gününde haberlerin girişinde bu sefer diğer günlerde olduğu gibi Soma'yla ilgili jenerikle girilmemektedir. Haberin girişinde yine Soma'yla ilgili olaylar verilirken daha çok magazinleşme öğeleri kullanılmaktadır. Bir önceki günde olduğu gibi yayınlara artık stüdyodan devam edilirken, yine KJ'ler siyah beyaz şeklinde verilerek matem imajı oluşturulmaktadır. Haberde oluşturulan genel anlatıya baktığımızda kolluk kuvvetlerinin provokatörlere karşı geniş önlemler aldığına yönelik egemen bir söylemde oluşturulmaktadır⁹.

⁸ Alt yazı: Soma'da Tomalı Müdahale! (17.05.2014)

Önceki gün “Somalı'ya Tomalı Müdahale” haberinin devamı bugünde devam etti. Haberin üst sesinde, Soma'da ateşin düştüğü yerde TOMA vardı. Polis gaz, plastik mermi kullanmaktan çekinmedi” denildi. Haberde göstericilerin slogan olarak attığı ‘Susma sustukça sıra sana gelecek’ sesleri bolca kullanıldı. Haberde polisin göstericileri sert görüntüleri verilirken, haberde göstericilerin “Çocuklarımızın hesabı verilecek” sloganı da kullanıldı.

Altyazı: Soma'da Adı Konulmamış OHAL!

Haberin devamında üst seste, “Soma'da eylem yasaklandı adı konulmamış OHAL ilan edildi. Ama olay çıkması engellenemedi. Avukatlar bile gözaltına alındı” Madenci yakınlarına desteğe gelen avukatlar yaka paça gözaltına alındı. Kelepçelenerek spor salonuna götürüldü. Onlara desteğe gelenlere de biber gazıyla müdahale edildi. Haberde gözaltına alınan avukatların “O katiller içeri girecek, madencilerin hesabını soracağız” denildi.

⁹ Alt yazı: Adı Konulmamış OHAL Devam Ediyor (18.05.2014)

Habere baktığımızda ise bir önceki gün Soma'ya destek için gelenlerin kontrollerinin devam ettiği ön plana çıkartılıyor. Haberin üst sesinde “Soma'ya gelenler ilçe girişinde kimlik kontrolü yapıldı. Soma nüfusuna kayıtlı olmayanlar kente alınmadı. Mezarlığı ziyaret etmek isteyenlere ise polis eşlik etti. İlçe’de birçok polis gösterilere karşı bekliyor.”

Alt Yazı: “Sıcak Kömür Çıkıyordu...”

Haberin üst sesinde, “İddia doğruysa facia adım adım geliyor demiş kimse dur dememiş. Çalışma ve sosyal güvenlik Bakanı Faruk Çelik, dün Soma'dan İzmir'in Kınık ilçesine bağlı Köşeler köyüne gitti. Köyün neredeyse tamamı o maden ocağında çalışıyordu. 14 kayıp vermişti. Haberde kayıp yakınları Bakan Çelik'e, “Her şey olup bittikten sonra bizi yönetenler, halledeceğiz yahu bu saatten ne hallolacak ki” Bakan Çelik ise bu konuşmalara karşılık, “Bütün devlet burada şimdi. Bu çünkü tarihimizin en büyük acısı... Allah sabır versin. Biz üzerimize düşeni yapacağız bunu bilmenizi istiyoruz. Haberin devamında ise üst ses de ‘Bakan Çelik o madende çalışan işçilerle çay içti. İşçilerden biri, “Sayın Bakanım, iki üç haftadan beri zaten sıcak kömür yerin altından çıkıyordu yine ama ilgilenen olmadı” Bakan Çelik, “ Yani siz hissettiniz öyle mi?” Madenci, “Evet evet! Üretimi durdurmadılar”

Alt yazı: Madenciler Sokakta!..

Haberin devamında Bakan Çelik'in madende yakınlarını kaybeden madenci yakınlarına ziyareti üzerinden egemen söylemin yeniden üretildiği görülürken ayrıca haberde hükümete karşı muhalif söylemleriyle o dönem ön plana çıkan dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu'nun açıklamalarına yer verilerek muhalif söylem de etkin bir şekilde ortaya konulmaktadır.

5.7. Etkin Söylemin Ana Aktörü Madenciler

Ana haber bülteni kazanın yedinci gününde yine Soma haberleriyle başladığı görülmektedir. Ancak haberler daha önceki günlerde olduğu gibi artık siyah KJ'ler şeklinde çıkmamaktadır. Haberlerde daha çok magazinleşme öğeleri ön plana çıkartılmaktadır. Haberde oluşturulan söylemde muhalif yapıların ve avukata karşı oluşturulan tepkilere daha çok verilirken ihmalkârlığa dair söylemler ortaya konulmaktadır. Ayrıca haberde yer alan süreçte dönemin CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'in açıklamalarına yer verilirken hukuki soruşturmanın tam yapılmadığına ve sorumluların basit cezalarla cezalandırıldığına dair bir söylem oluşturulmaktadır. Haberde şirket avukatının açıklamalarına yer verilirken, avukatın belgeleri çarpıttığıyla ilgili bir söylem ortaya konularak ve işçilerin avukata tepkileri haberin merkezine oturtularak muhalif bir haber dili kullanılmaktadır.¹⁰ Ayrıca haberde yine ihmalkârlıklar

Haberde facianın bilançosu açıklandıktan sonra Kınık'ta büyük bir öfke var. Bir grup madenci baretleriyle Kınık'ta sokakta. Protestocu gruptaki madencilerin "İnsanlık istiyoruz, Özgürlük istiyoruz" ifadeleri haberde sürekli gösterildi. Grup daha sonra hükümet konağında oturma eylemi yaptı. Grubun yanına daha sonra yanlarına Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu geldi. Feyzioğlu, "Bu bir kaza değil, bu kabul edilemez bir olay" dedi.

¹⁰ Alt yazı: Kasten Öldürme Değil, Taksirli Suç (19. 05. 2014)

Habere baktığımızda maden faciasıyla ilgili tutuklamalar ortaya konulurken haberin devamında üst seste, CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'de duruma ilişkin eline ulaşan çarpıcı bir bilgiyi aktardı. Özel, "Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesiyle ilgili bir soruşturma beklenirken, taksirle birden fazla kişinin ölümüne sebep olma maddesinden soruşturma yürüyor. Bu madde trafik kazalarında uygulanan bir maddedir" dedi.

Alt yazı: Şirket Avukatına Tepki

Haberin devamında maden şirketinin avukatından açıklama geldi. Avukat, "Günlerdir söylenen bir iddia var. Maden ocağında yapılan ölçümlerin çok yüksek olduğu bunun uzun süredir devam ettiğine dair bir iddia var. Ancak bu gerçek değildir. Haberin üst sesinde, "Elimde bunun belgeleri var dedi. Belgeleri basına dağıtmadı ama göstererek anlatmaya çalıştı. O belgeleri gösterdikçe madencilerin tepkileri yükseldi" denildi. Haberde madenciler "Ölenler suçlu şirket sahibi haklı bunların gözünde. Yazıklar olsun size. Kaç paraya satın aldılar seni kaç paraya..." Haberin üst sesinde "Tepkiler sertleşince açıklamayı kısa kesti" denildi.

Alt yazı: Facia Geliyorum Demiş

Ana haberin devamında Serdar Cebi, "Sayın seyirciler 301 işçinin hayatını kaybettiği maden de yedi yıldır çalışan Nihat Çelik, anlattıklarıyla facianın nasıl göz göre göre geliyorum dediğini ortaya koydu. Çelik, "Pirim ve para uğruna bütün aksaklıkların göz ardı edildiğini öne sürdü" Haberin devamında Çelik, "Çalışma şartlarımız ağır. Amirler iki kilo maden fazla çıktığında prim alıyor. Baskıyla çalışılıyor. Haberin üst sesinde, "O anlattıkça facianın nasıl geliyorum dediği ortaya çıktı" deniliyor.

üzerinden bir muhalif söylemin hâkim olduğu görülmektedir. Etkin bir cümle yapısıyla haberin merkezine madencinin açıklamalarını koyarak muhalif bir haber dili tercih edilmektedir. Maden işçisinin, “Devletin kazadan sonra madene müfettiş yollayıp delil aramasına gerek yok. Daha önce denetleme kurulundan gelen müfettişleri denetleyeceksin” sözlerine yer vererek sorumluluğun iktidarda olduğuyula ilgili ilk günden itibaren oluşan muhalif tavır korunmaktadır.

SONUÇ

Televizyon kavramı, günlük yaşam içerisinde bireylerin görme yetilerinin küresel boyutlara ulaşmasını sağlayan modern kitle iletişim aracıdır. Televizyon haber verme, “bilgilendirme, eğitme, eğlendirme gibi birçok işlevi yerine getirirken izleyicilerine hizmet sunmaktadır. Televizyon bir yandan işlevlerini yerine getirirken diğer yandan aslında kendi gerçekliğini izleyiciye sunmaktadır. Ayrıca sunduğu kendi gerçekliğinin yanı sıra toplumun yaşayışını da tekrardan kurgulayarak yeni bir gerçeklikmiş gibi topluma sunmaktadır.

Televizyonunda içinde bulunduğu medya dünyasıyla iktidar ilişkilerine baktığımızda ise gelişen modern dünyayla birlikte otoriter medya kuramı etkisini kaybetse de içinde yaşadığımız dünyada tam anlamıyla ortadan kalktığı söylenemez. Demokratik yapıları benimseyen iktidarlar bile, ‘yayın öncesi sansür, bilgilendirmeme, ekonomik yaptırımlarla’ otoriter anlayışı devreye sokmaktadırlar. Medya sahiplerinin, medya dışı yatırımlarının olması nedeniyle otoriterinin yaptırımlarına da ekonomik kaygıları yüzünden yerine getirmektedir.

Televizyon kurumunun kendine has diğer bir özelliği ise haber dilidir. Televizyondaki haber dili, her zaman anlam, yan anlam ilişkisi içerisinde gerçekleşmemektedir. Televizyonda kullanılan kameranın yansıttıklarıyla birlikte, ses, müzik, oyuncuların replikleri gibi televizyonda kullanılan argümanlar yönetmenlerin izleyicide oluşturmak istedikleri imajın işlevlerinden biridir. Televizyonda kullanılan ve haber dilinde etkili olan anlatım biçimleri, ideoloji veya bir aktarım olarak görülmektedir. Çünkü kurgulanan her dilde bir mesaj söz konusudur. Bu özellikle kitleleri etkileyen bir toplumsal araçsa oluşturduğu dilde ideolojik bir söylem bulunmaktadır.

Çelik, “Bu madende karatumba var. Türkiye’de kara tumba yasak. Ocaktan sıcak kömür çıkıyordu. Güvenlik önlemleri zayıftı. Bu kazayı yapan amirlerdir. Sorumsuzca davrandıkları için bu kaza oldu” dedi. Haberin üst sesinde, “Çelik’in bir eleştirisi de madeni denetlemeye gelen müfettişlereydi. Çelik, “Devletin kazadan sonra madene müfettiş yollayıp delil aramasına gerek yok. Daha önce denetleme kurulundan gelen müfettişleri denetleyeceksin” dedi.

Televizyon ve iktidar ilişkileri çerçevesinde analiz edilen *Kanal D* ana haberlerinin Soma kazasıyla oluşturulan söyleme baktığımızda olayın ilk anından itibaren muhalif bir söylem ortaya konulmaktadır. Olayın olduğu zaman oluşturulan haberlerde temkinli bir söylem kullanılırken kazanın büyümesiyle birlikte haberlerde muhalif söylem giderek belirginleşmektedir. Özellikle dönemin iktidar yetkililerinin yaptığı açıklamalar üzerinden oluşturulan muhalif söylem TV kanalı tarafından benimsenirken haberde yetkililerin kurtarma çabaları yerine toplumsal tepkilerin gösterilmesiyle yaratılan söylem desteklenmektedir.

Ana haberin sunulmasında dikkat çekilen bir diğer nokta ise olayın ikinci gününden itibaren beşinci güne kadar ana haberlerin hepsi Soma'daki kazayla ilgilidir. Ana haber bülteni Soma'dan canlı sunulurken, muhalif söylemlere daha çok yer verilmektedir. Haberde kazayla ilgili ilk beş gün KJ'ler siyah beyaz şeklinde verilirken, beşinci günün ardından normal haline dönmektedir. Haberde oluşturulan söylemde dikkat çeken diğer bir noktada '*yetkililerin ihmalkârlığın olduğuna yönelik*' bir söyleminde olduğu ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda medyanın kamu adına faaliyet göstererek dördüncü güç olma vasfını yerine getirme pratiği kazanın ilk olduğu andan itibaren temkinli de olsa sürdürülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aral, N. ve Aktar, Y. (1997). Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelemesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 99-105.
- Baudrillard, J. (2016). Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm, (Çev.), O. Adanır. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Bostancı, N. (1998). Siyaset Medya ve Ötesi, Vadi Yayınları.
- Bourdieu, P. (1997). Televizyon Üzerine. (Çev.) T. Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları.
- Burton, G. (1995). Görünenden Fazlası, Medya Analizlerine Giriş, (Çev.) N. Dinç, Alan Yayınları.
- Canetti, E. (2012). Kitle ve İktidar, (Çev). G. Aygen, Ayrıntı Yayınları.
- Demirel, G. (2017). Ötekinin korkusu: haber bültenlerinde Türkiye'deki Suriyeliler. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(60), 503-514.
- Esslin, M. (1991). Televizyon Çağı: TV Beyaz Camın Arkası. Pınar Yayınları.
- Featherstone, M. (2005). Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, (Çev),. M. Küçük, Ayrıntı Yayınları.
- Fowler, R. (2013). Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. Routledge.
- Gökçe, O. (1998). İletişim Bilimine Giriş, Turhan Kitabevi.
- Gönenç, L. (2007), Siyasi İktidar kavramı bağlamında Anayasa Çalışmaları İçin Bir Kavramsal Çerçeve Önerisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 56, 145-168.

- Işık, M. (2007). Kitle İletişim Sistemleri, Eğitim Kitapevi Yayınları.
- İnal, A. (1996). Haberi Okumak, Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Çomak, N. (2009). Metin Çözümlemeleri, Ayrıntı Yayınları.
- Jouvenel, B. D. (1997). İktidarın Temelleri, (çev), N. Muallimoğlu, Birleşik Yayınları.
- Karadere, Y. (2018). Kişilerarası İletişim Sürecinde İzafiyet Teorisi'nin Rolü, Soma Kömür Madeni Faciasının Farklı Gazete Haberlerinde İşleniş Farklılıkları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(1), 326-355.
- Kars, N. (2010). Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo-Televizyon Haberciliği, Derin Yayınları.
- Kaya, R. (1985). Kitle İletişim Sistemleri, Teori Yayınları.
- Keneş, H. Ç., & Taştan, İ. Ö. (2016). Madencinin Acısına Bakmak: Ulusal Basında Soma Maden" Facia" sının Haberleştirilmesi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71(1), 125-160.
- Kocaman, A. (2003). Söylem Üzerine, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- McLuhan, M., Powers, B. R., & Düzgören, B. Ö. (2001). Global Köy: 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler. Scala Yayınları.
- Mutlu, E. (2008). Televizyonu Anlamak, Ayraç Kitapevi.
- Özer, Ö. (2011). Haber söylem ideoloji, Literatürk Yayınevi.
- Özkır, Y. ve Şişman, B. (2014). Soma maden kazasının internet gazetelerinde aktarılmasının haberde ideoloji bağlamında değerlendirilmesi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (6), 65-81.
- Postman, N. (1994). Televizyon Öldüren Eğlence, Ayrıntı Yayınları.
- Sancar, S. (2008). İdeolojinin Serüveni, İmge Kitapevi.
- Silverstone, R. (1994). Television and Everyday Life, London: Routledge.
- Sözen, E. (1999). Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi Güç ve Refleksivite, Paradigma Yayınevi.
- Swartz, D. (2011). Kültür ve İktidar, (çev). E. Gen, İletişim Yayınları.
- Şeker, M. (1999). Televizyon Haberciliği, Sel-ün Yayınları.
- Şeker, M. (2007). Televizyon haberciliğinde küresel format ve haberciliğe etkileri. Selçuk İletişim, 4(4), 36-44.
- Uslu, K. (2000). Televizyon ve Kadın, Alfa Kitapevi.
- van Dijk, T. A. (1995). Discourse analysis as ideology analysis. Language and peace, 10(47), 142.
- van Dijk, T. A. (1997). What is political discourse analysis. Belgian journal of linguistics, 11(1), 11-52.
- Weber, M. (2012). Ekonomi ve Toplum, (Çev), L. Boyacı, Yarın Yayınları.
- www.rtuk.gov.tr (2023). İzlenme / Dinlenme Oranları (Reyting) Ölçümleri Hakkında www.rtuk.gov.tr/izlenme--dinlenme-oranlari-reyting-olcumleri-hakkinda/3936 (Erişim Tarihi: 11. 11. 2023).

www.tiak.com.tr (2023). Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Őirketi
<https://tiak.com.tr/tablolalar> (Erişim Tarihi: 11. 11. 2023).

Yağcıoğlu, S. (2002). 1990 Sonrası Laik Antilaik Çatışmasında Farklı Söylemler, Dokuz Eylül Yayınları.

Yıldız, N, (1996), Demokrat Parti İktidarı ve Basın, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S51, 481-505.